

Analyse | kraka

11.06.2021

Fordeling af forældrenes indkomst på tværs af gymnasier i hovedstadsområdet

Af Thomas Wilken & Annasofie Marckstrøm Olesen

Fremover vil elever på gymnasiale uddannelser kunne blive fordelt ud fra deres forældres indkomst. Dét er et nybrud i den aftale som regeringen har indgået sammen med en række partier. Formålet er at skabe en ny og mere lige fordeling af eleverne på landets gymnasiale uddannelser. Vi indikerer her, hvilke gymnasier der får tildelt flere/færre ressourcestærke elever som følge af aftalen.

Kontakt

Økonom
Thomas Wilken
Tlf. 2889 7123
E-mail taw@kraka.dk

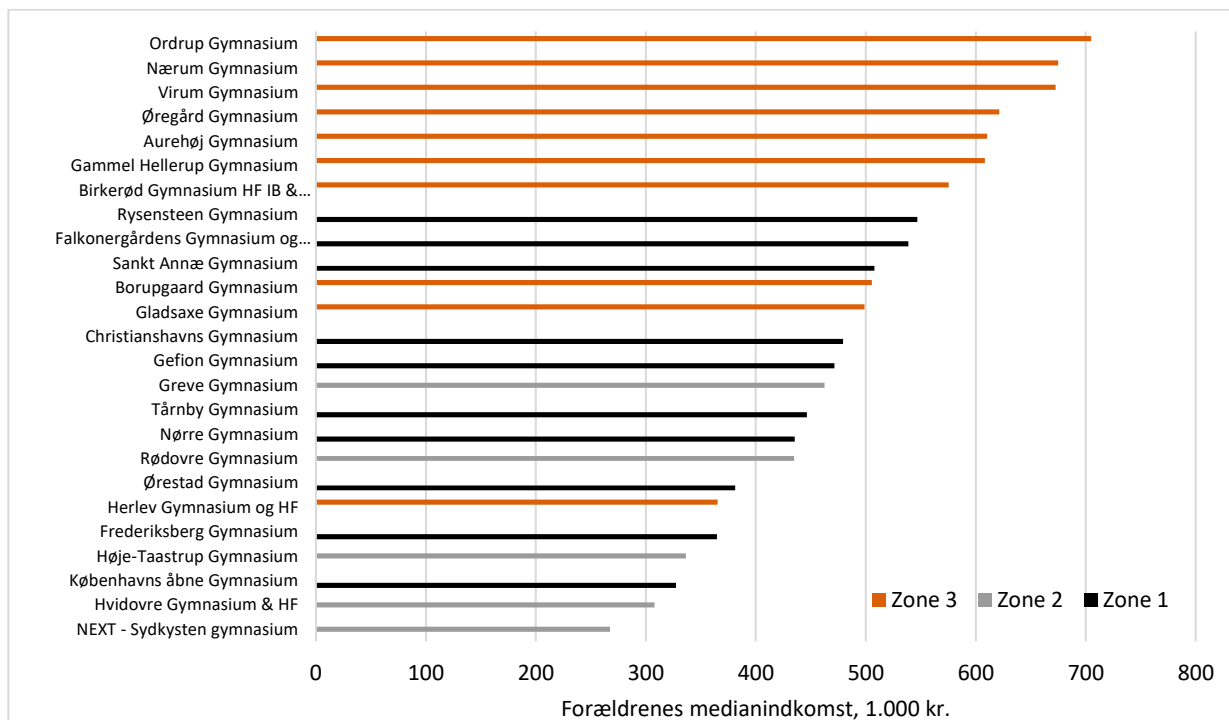
Deloitte.

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.dk

1. Resumé

I hovedstadsområdet vil gymnasier som Ordrup, Nærum og Virum komme til at optage færre ressourcestærke elever, mens fx Herlev Gymnasium vil komme til at optage flere ressourcestærke elever. Også Gymnasier som Rysensteen og Falkonergården kan komme til at optage færre ressourcestærke elever, mens fx Københavns Åbne Gymnasium må forventes at skulle optage flere ressourcestærke elever.

Figur 1 Forældres medianindkomst på STX-gymnasier i fordelingszonerne i hovedstadsområdet i perioden 2015-2019 inddelt på zoner, 2019-priser

Anm.: Zone 1,2 og 3 udgøres af følgende kommuner: 1) København, Frederiksberg, Dragør og Tårnby. 2) Ishøj, Vallensbæk, Høje-Taastrup, Albertslund, Greve, Hvidovre, Rødovre, Brøndby og Glostrup. 3) Gladsaxe, Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Ballerup, Herlev, Furesø og Rudersdal. Albertslund Gymnasium er ikke medtaget i beregningerne. På gymnasierne, hvor HF også udbydes, er HF-eleverne sorteret fra. Sankt Annæ Gymnasium er medtaget her, men kommer officielt ikke til at indgå i fordelingszonen som følge af et specielt hensyn til gymnasiet.

Kilde: Danmarks Statistiks registre samt egne beregninger

Det skyldes, at regeringen som en del af aftalen har indført tre fordelingszoner i hovedstadsområdet, jf. figur 1. I disse fordelingszoner skal gymnasier, og andre gymnasiale afdelinger, have samme elevfordeling, der afspejler befolkningssammensætningen i zonerne. Gymnasier, hvor forældrene til eleverne har en høj medianindkomst, vil typisk skulle optage færre ressourcestærke elever, mens gymnasierne, hvor forældrene til eleverne har en lav medianindkomst, typisk vil skulle optage flere ressourcestærke elever.

Den store indkomstforskel mellem de tre fordelingszoner kan lede til en diskussion af, om nogle kommuner kan placeres i en anden zone, eller zonerne kan blive opgjort ved hjælp af sogne i stedet. Disse ændringer kan bidrage til en mere lige fordeling mellem gymnasierne på tværs af zoner. En mere lige fordeling af eleverne kan dog forårsage længere transporttid for eleverne.

Den nye fordelingsmodel indeholder en række andre tiltag så som kapacitetsstyring af de enkelte gymnasier. Det vil også spille ind på den endelig fordeling af eleverne på gymnasierne. Vi ved dog ikke pt., hvordan denne kapacitetsstyring vil ramme de enkelte gymnasier.

2. Ny fordeling af eleverne på landets gymnasier

Ny fordeling af gymnasieelever fra 2023/2024

Regeringen, dens støttepartier, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne indgik torsdag d. 10. juni 2021 en aftale om en ny elevfordelingsmodel for størstedelen af de gymnasiale ungdomsuddannelser.¹ Formålet med aftalen er at skabe en mere blandet elevsammensætning og sikre, at gymnasiale uddannelser opretholdes i hele landet på trods af et faldende elevtal i de kommende år. Aftalen vil have virkning fra skoleåret 2023/2024.

Forældres indkomst kan få betydning

Aftalen indeholder et nybrud ift. at sikre en mere blandet elevsammensætning: Elever kan fremover blive fordelt på uddannelsesafdelinger pba. deres forældres indkomst.

Hvem vil få/afgive ressourcestærke og -svage elever?

I denne analyse vil vi give en indikation på, hvilke uddannelsesafdelinger der skal optage flere eller færre ressourcestærke elever, som følge af at eleverne i fremtiden i nogen grad vil blive fordelt ud fra forældrenes indkomst. Ressourcestærke elever defineres her som de elever, hvis forældre har en høj indkomst.²

To typer af zoner: Fordelingszone og afstandszone

I den nye elevfordelingsmodel bliver landets kommuner inddelt i to typer af zoner: En afstandszone og en fordelingszone. I afstandszonerne bliver eleverne fordelt efter deres prioriteter samt transporttid til uddannelsesstedet. I fordelingszonerne vil eleverne primært blive fordelt efter deres prioriteter, men også ud fra deres forældres indkomst.

Tre fordelingszoner i området omkring hovedstaden

Fordelingszonerne vil blive dannet pba. en eller flere kommunegrænser. I forbindelse med udarbejdelsen af aftalen har Børne- og Undervisningsministeriet fremlagt en række beregninger, hvor kommunerne allerede er inddelt i zoner.³ Og i aftalen fremgår det, at pba. data for 2020 ville 20 kommuner i hovedstadsområdet indgå i tre fordelingszoner.⁴ Disse fordelingszoner anvender vi som udgangspunkt for denne analyse.

Fordeling af elever på gymnasier bliver ens inden for zonen

I hver fordelingszone bliver sammensætningen af elever, som alle uddannelsesafdelingerne må optage, fastsat ud fra indkomstsammensætningen i fordelingszonen. Dermed kan alle STX-afdelinger i en fordelingszone blive pålagt, at de skal optage fx 25 pct. studerende med forældre med lav indkomst, 45 pct. med mellem indkomst og 30 pct. med høj indkomst. Ville en STX-afdeling i denne fordelingszone normalt have optaget flere elever i én af disse tre kategorier, skal disse 'overskydende' elever nu tildeles en plads på en anden STX-afdeling.

Ressourcestærke gymnasier skal afgive elever

Går der i dag mange ressourcestærke elever på en uddannelsesafdeling, fx en STX-afdeling, relativt til de andre STX-afdelinger, der ligger i den samme 'fordelingszone', så indikerer det, at denne uddannelsesafdeling må optage færre ressourcestærke elever i fremtiden, end den gør i dag.

Vi sammenligner kun STX omkring hovedstadsområdet

I denne analyse ser vi alene på STX-afdelinger – omtales fremover som gymnasier – der ikke er privat drevet. Det gør vi for at kunne sammenligne én type uddannelsesafdeling, så fx HF-studerende ikke påvirker andelen af ressourcestærke elever på gymnasierne. STX er også klart den gymnasiale uddannelse med flest elever. Vi fokuserer alene på gymnasierne, der ligger i de 20 kommuner, der indgår i de tre fordelingszoner som omtalt ovenfor, da vi forventer, at omfordelingen af elever vil blive mest markant i hovedstadsområdet.⁵

¹ Se <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2021/jun/210610-ny-aftale-om-elevfordeling-bremser-polarisering--parallelsamfund-og-hjaelper-gymnasier>

² Det vil sige, Forældreindkomst højere end 3. indkomstkvartil, dvs. blandt de 25 pct. af ansøgerne til de gymnasiale uddannelser med de højeste indkomster.

³ Se <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/i-fokus/tema/elevfordeling/210611-eksempel-paa-zoneinddeling-af-kommuner.pdf>

⁴ Fordelingszonerne: Zone 1: København, Frederiksberg, Dragør og Tårnby. Zone 2: Albertslund, Brøndby, Glostrup, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Rødovre, Vallensbæk og Greve. Zone 3: Ballerup, Gentofte, Gladsaxe, Herlev, Lyngby-Taarbæk, Rudersdal og Furesø.

⁵ Population samt indkomstmål beskrives yderligere i Boks 1 i afsnit 5.

3. Hvordan vil reformen ændre elevsammensætningen på gymnasierne?

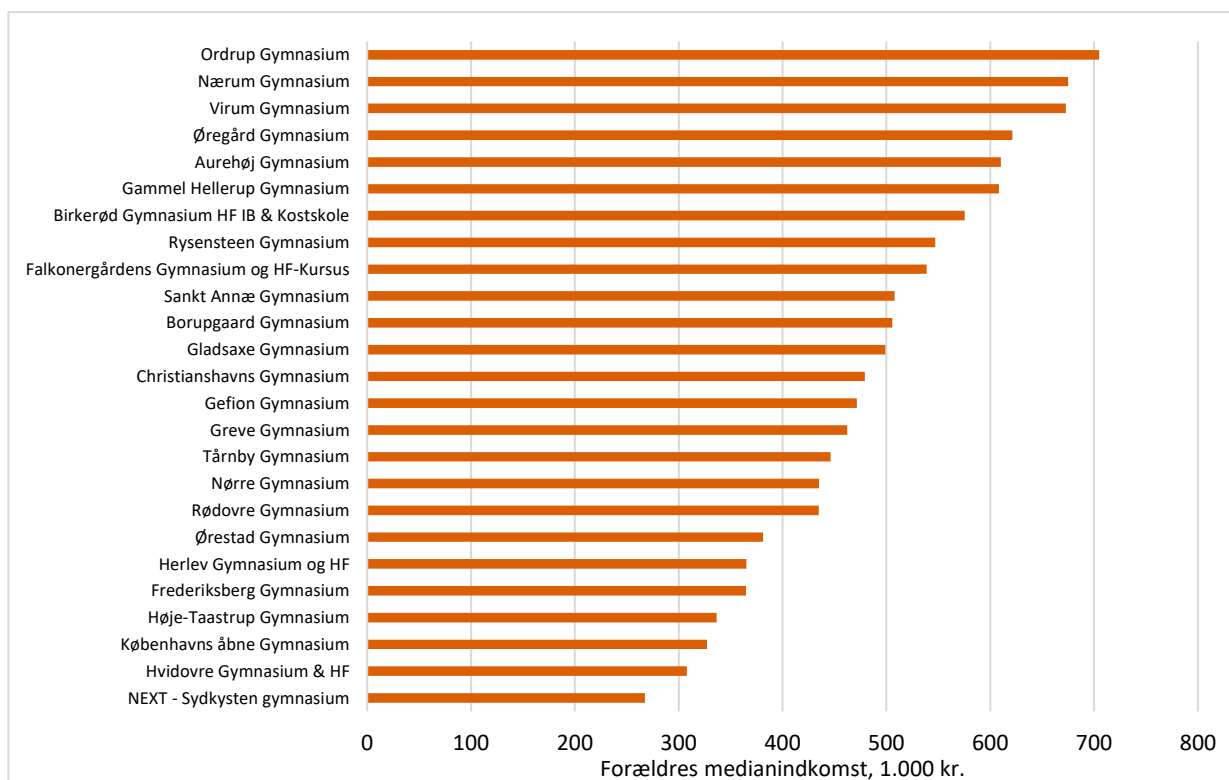
Forældres indkomst indikerer om elever er ressourcestærke

Vi anvender medianindkomsten blandt forældre til børn, der har været tilknyttet gymnasierne i hovedstadsområdet i perioden 2015-2019 til at indikere, hvor mange ressourcestærke børn, der i de seneste år har været tilknyttet et givet gymnasium. Jo højere en medianindkomst blandt elevernes forældre, jo mere ressourcestærke forventes eleverne at være på det pågældende gymnasium.

Stor forskel på indkomsten mellem gymnasier

Der er stor forskel på forældrenes medianindkomst på tværs af gymnasierne i hovedstadsområdet, jf. figur 2. Forældres medianindkomst er omkring 700.000 på Ordrup Gymnasium, Nærum Gymnasium og Virum Gymnasium. Mens forældrene til eleverne på Sydkysten Gymnasium, Hvidovre Gymnasium og Københavns Åbne Gymnasium har en medianindkomst på omkring 300.000.

Figur 2 Forældres medianindkomst på STX-gymnasier i fordelingszonerne i hovedstadsområdet i perioden 2015-2019, 2019-priser

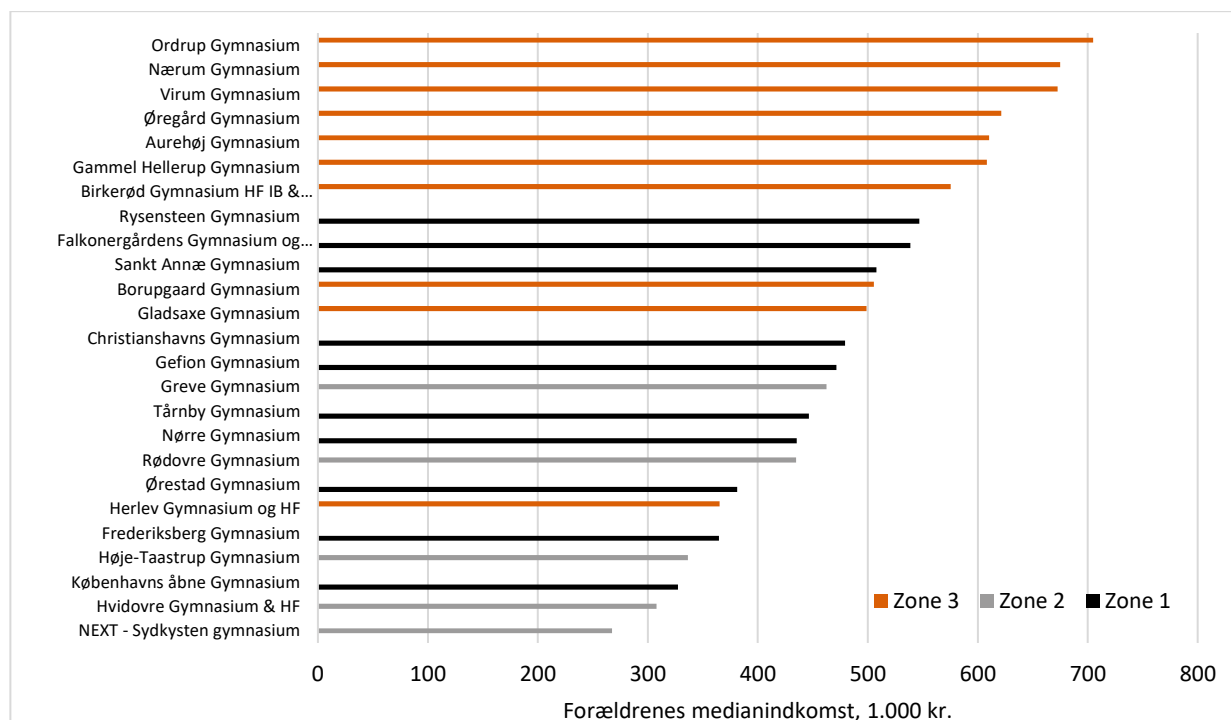
Anm.: Albertslund Gymnasium er ikke medtaget i beregningerne. På gymnasierne, hvor HF også udbydes, er HF-eleverne sorteret fra.
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger

Stor forskel i indkomst inden for fordelingszoner

Indenfor fordelingszonerne er der også stor forskel mellem gymnasierne, jf. figur 3. I Zone 3 er forældrenes medianindkomst til eleverne på Ordrup Gymnasium fx næsten dobbelt så stor som på Herlev Gymnasium. Ordrup Gymnasium vil derfor skulle optage lidt færre ressourcestærke elever fremadrettet, hvorimod Herlev vil skulle optage flere, da de to gymnasier skal have samme andel ressourcestærke elever, eftersom de ligger i samme fordelingszone. Gymnasier som Københavns Åbne Gymnasium og Hvidovre Gymnasium vil formentlig skulle optage flere ressourcestærke elever, mens Rysensteen Gymnasium og Greve

Gymnasium formentlig ikke vil kunne optage det samme antal ressourcestærke elever fremadrettet.

Figur 3 Forældres medianindkomst på STX-gymnasier i fordelingszonerne i hovedstadsområdet i perioden 2015-2019 inddelt på zoner, 2019-priser

Anm.: Zone 1,2 og 3 udgøres af følgende kommuner: 1) København, Frederiksberg, Dragør og Tårnby. 2) Ishøj, Vallensbæk, Høje-Taastrup, Albertslund, Greve, Hvidovre, Rødovre, Brøndby og Glostrup. 3) Gladsaxe, Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Ballerup, Herlev, Furesø og Rudersdal. Albertslund Gymnasium er ikke medtaget i beregningerne. På gymnasierne, hvor HF også udbydes, er HF-eleverne sorteret fra. Sankt Annæ Gymnasium er medtaget her, men kommer officielt ikke til at indgå i fordelingszonen som følge af et specielt hensyn til gymnasiet.

Kilde: Danmarks Statistiks registre samt egne beregninger

Stor forskel i indkomst mellem fordelingszoner

Der er også stor forskel mellem fordelingszonerne, jf. figur 3. På ni ud af ti gymnasier i Zone 3 er medianindkomst blandt forældrene højere, end den er på Greve Gymnasium, der er den STX-afdeling med den højeste medianindkomst i Zone 2. Derudover er der ikke noget gymnasium fra Zone 2, der ligger i den øverste halvdel af gymnasierne mht. forældrenes indkomst.

Forskel i hvilke gymnasier der får flere stærke elever

Med den nuværende indretning af fordelingszonerne kan der potentielt opstå en situation, hvor Greve Gymnasium må optage færre ressourcestærke elever end i dag, mens Borupgaard Gymnasium formentlig skal optage flere ressourcestærke elever. Det er på trods af, at medianindkomsten på Borupgaard Gymnasium er ca. 500.000 kr. og altså højere end forældrenes medianindkomst på Greve Gymnasium på ca. 450.000 kr.

Den endelige fordeling kender vi ikke endnu

Reformen vil fordele eleverne mere ligeligt indenfor zonerne. Den endelige fordeling af eleverne både indenfor og på tværs af fordelingszonerne afhænger dog af, hvordan fordelingszoner endeligt defineres. Den endelige fordeling afhænger ligeledes af den direkte kapacitetsstyring af antallet af elever som forskellige gymnasier kan optage. Vi ved dog endnu ikke, hvordan denne kapacitetsstyring vil påvirke de enkelte gymnasier.

Sammensætning af befolkning i kommuner er vigtig

Derfor er det ikke sikkert, at fx Greve Gymnasium ender med at optage færre ressourcestærke elever end de gør i dag. Såfremt nogle ressourcestærke elever, der bor i fx Greve

eller Høje-Taastrup, i dag søger mod gymnasier i Roskilde eller Solrød, så kan det isoleret set øge antallet ressourcestærke elever, som gymnasierne som fx Greve Gymnasium skal optage fremadrettet.

4. Diskussion af reformen

Sammensætning af fordelingszoner er afgørende

Sammensætningen af fordelingszonerne ligger ikke fast endnu. Dermed kan kommunerne stadig nå at rykke til en ny fordelingszone. Derfor skal man overveje, om den nuværende fordeling af kommuner mellem fordelingszoner er optimal ift. at opfylde målene ved reformen. Man kan fx overveje om Ballerup Kommune skal flyttes til Zone 2 fra Zone 3, nu hvor kommunen ligger lige på grænsen mellem disse to zoner. Flyttes Borupgaard Gymnasium, der ligger i Ballerup, til Zone 2 vil det dog formentlig betyde, at gymnasiet går fra at få flere ressourcestærke elever ind på gymnasiet som følge af at ligge i Zone 3 til at skulle optage færre ressourcestærke elever.

Kan man anvende sogne i stedet?

Derudover kan man overveje, om det er optimalt at indrette fordelingszonerne på kommunalt niveau. Fx kunne man potentielt bruge sogne til at inddele zonerne. Det kunne muligvis gøre, at man fx rykkede Nørre Gymnasium fra Zone 1 til Zone 3, hvilket potentielt kunne styrke Nørre Gymnasium og øge omfordelingen inden for Zone 3. Transporttiden for eleverne kan dog potentielt stige, hvis der ændres i zonestrukturen.

Transporttiden stiger ikke med den nye reform

I aftalen fremgår det også, at den samlede transporttid for eleverne ikke forventes at ændre sig efter indførslen af den nye elevfordelingsmodel. Vil man ikke øge transporttiden for eleverne samlet set, kan dette være en begrænsning på, hvor meget man egentlig kan fordele elever. Transporttid er selvfølgelig en omkostning for eleverne, men kan potentielle fordele ved at eleverne bliver blandet mere opveje denne omkostning?

Hvad med forældrenes uddannelse?

Eleverne kan som sagt blive fordelt ud fra forældrenes indkomst. Men det står ikke klart i aftalen, hvorfor der ikke anvendes et bredere socioøkonomisk mål for forældrene, der fx kunne inkludere deres uddannelse. For håndværkeren kan sagtens tjene mere end kunsthistorikeren, men det er ikke givet, at håndværkerens børn har bedre forudsætninger for at klare sig godt i gymnasiet. Derudover kan indkomstmålet være ustabil, såfremt det alene baserer sig på indkomst i det seneste år.

Hvilken evidens står reformen på?

Det fremgår heller ikke tydeligt af aftalen, hvilken evidens der er for, at mere blandede gymnasieklasser, vil medføre positive langsigtede effekter for eleverne samlet set. I en tidligere krakaanalyse har vi dog vist, at blandede klasser i folkeskolen vil forbedre både indkomst og tilknytningen til arbejdsmarkedet for eleverne samlet set. Og det vil især løfte elever med forældre med lav indkomst.⁶ Nogle politikere har dog også præferencer for at få blandet de forskellige sociale lag i fx gymnasiet, da det antages at forbedre sammenhængskraften i samfundet. Dette kan også i sig selv begrunde aftalen.

⁶ https://sgnation.dk/application/files/7916/0147/1774/Klassekammerateffekten_SGN.pdf

5. Metode

Boks 1 Metode og afgrænsning

Statistikken omfatter alle de elever, der har været tilknyttet de givne institutionerne i løbet af perioden 2015-2019. Statistikken dækker over elever, der går på STX. Vi medtager dermed ikke elever på adgangsgivende kurser eller suppleringsfag i statistikken. Desuden frasorterer vi elever fra private gymnasiale uddannelsesinstitutioner.

Vi tager ikke højde for uddannelsesforløbets udformning. Pauser, afbrydelser, uddannelseslængde mm. er således ikke angivet. Således vægter en elev, der er tilknyttet en institution én måned lige så tungt i opgørelsen som en elev, der færdiggør et treårigt uddannelsesforløb.

Ofte består uddannelsesinstitutioner af flere afdelinger på flere adresser. Denne statistik er på afdelingsniveau, som altså er en finere inddeling end institutionsniveau. Hver afdeling kan dog indeholde flere forskellige uddannelser, hvis fx både STX og HF udbydes af samme afdeling. I de tilfælde, hvor STX-afdelingerne også udbyder HF, er HF-eleverne frasorteret.

Hvis en elev skifter mellem to institutioner eller afdelinger, indgår eleven én gang for hver afdeling. Hvis en elev skifter fra én uddannelse til en anden inden for samme institution, tælles eleven dog kun med én gang. Dvs. hvis en elev skifter fra STX på institution A til HTX på institution B, indgår eleven i statistikken for både Institution A og B. Hvis eleven derimod skifter fra STX på institution A til HTX på institution A, indgår eleven kun én gang i statistikken for institution A.

Elevernes baggrundskarakteristika er hentet det år, hvor eleven afslutter sit uddannelsesforløb på institutionen. Dvs. en elev, der afslutter sin uddannelse i år 2017 kobles til forældres indkomst og uddannelse i år 2017. For elever, der bliver færdige i 2019 eller fortsat står som aktive, kobles til forældres indkomst og uddannelse i 2018, da dette år er det senest tilgængelige.

Forældres gennemsnitlige indkomst: Den gennemsnitlige husstandsindkomst for elevernes forældre i 2019-priser deflateret med forbrugerprisindekset. Det anvendte indkomstmål dækker over den samlede personlige indkomst, dvs. erhvervsindkomst, formueindkomst, overførselsindkomst samt anden personspecifik indkomst. Få observationer kan ikke tilknyttes en værdi af denne variabel. Dette kan enten skyldes, at der ikke kan matches til nogen af forældrene, eller at der ikke findes oplysninger om forældrenes indkomst.

Bemærk, at der her ikke tages højde for elevernes egen indkomst. Dette kan særligt være relevant, hvis eleverne er flyttet hjemmefra på tidspunktet for uddannelsesafslutning.